

Tomasz Kożuchowski
Uniwersytet Gdański

Streszczenie rozprawy doktorskiej
Anatomia sukcesu i porażki w kinie
Zarządzanie ryzykiem na przykładzie brytyjskiej produkcji filmowej
w okresie thatcheryzmu

Celem niniejszej rozprawy jest próba spojrzenia na kino pod kątem osiągnięć i strat, jakie są udziałem produkcji filmowych na całym świecie. Kategorie sukcesu i porażki stają się podstawą refleksji, która zmierza do odpowiedzi na pytanie, dlaczego niektóre filmy osiągają ten sukces, a część z nich doświadcza porażki. Autor stawia przy tym tezę, że produkcja filmowa jest oparta na powtarzalnych schematach i jednocześnie unikalnych decyzjach. Są one obarczone ryzykiem błędu lub niepowodzenia, ale ryzyko samo w sobie stanowi podstawę większości działań realizacyjnych. Umiejętność zarządzania nim stanowi klucz do osiągnięcia sukcesów lub jej brak jest przyczyną porażek. Przedmiotem analizy są więc procesy, które dotyczą pracy producenta, poddanego presji niewiadomej, związanej z czynnikami zewnętrznymi, wewnętrznymi oraz realizacyjnymi.

Paradygmatem wykorzystywanym w tej pracy są badania kultury produkcji filmowej, które przesuwają uwagę filmoznawczą z interpretacji gotowych filmów ku procesowi produkcji. Uniwersalne konteksty są przy tym osadzone w konkretnej rzeczywistości brytyjskiego kina w okresie thatcheryzmu, na podstawie której autor przedstawia różne oblicza ryzyka w produkcji.

Dysertacja składa się z sześciu rozdziałów, wprowadzenia oraz podsumowania. W rozdziale pierwszym omówiono kategorie sukcesu i porażki, wskazując cztery wymiary osiągnięć – produkcyjny związany z ukończeniem filmu; jego przeciwieństwem, które uniemożliwia realizację dzieła; finansowym oraz prestiżem wyrażonym między innymi festiwalowymi laurami.

Rozdział drugi poświęcony został ogólnym i uniwersalnym metodom zarządzania ryzykiem w produkcji filmowej. Autor bazując na własnych doświadczeniach produkcyjnych i materiałach źródłowych przedstawia teorię i narzędzia pozwalające realnie ograniczać niepewność. Podejmuje przy tym identyfikacji większości czynników ryzyka w produkcji filmowej. Dodatkowo autor analizuje funkcję i typologię producenta, opisując zakres odpowiedzialności i jego umiejętność podejmowania decyzji.

Rozdział trzeci poświęcony został brytyjskiemu przemysłowi filmowemu w kontekście prowadzonej polityki gospodarczej Zjednoczonego Królestwa w dekadzie lat 80. XX wieku. Analizowane są różne systemy ekonomiczne, które bezpośrednio i pośrednio wpływały na produkcję filmów na Wyspach. Następnie opisany został zwrot myśli ekonomicznej konserwatywnej liderki Margaret Thatcher, której rządy silnie wpłynęły na życie społeczne i gospodarcze Brytyjczyków. Rozdział dopełnia omówienie kondycji brytyjskiego kina w okresie thatcheryzmu i warunkach wolnego rynku.

Rozdział czwarty omawia karierę producenta Davida Puttnama, który w brytyjskim przemyśle filmowym osiągnął wszystko i dla którego kluczowe było kreatywne zaangażowanie w tworzeniu dzieła filmowego. Produkcja *Rydwanów ognia* (1981) rozpoczęła renesans brytyjskiego kina w latach 80., a kolejne sukcesy dały mu przepustkę do Hollywood, w którym doznał spektakularnej porażki, zarządzając wytwórnią Columbia.

Rozdział piąty poświęcony został postaci znacznie mniej znanej w historii kina – producentowi wykonawczemu Jake’owi Ebertsowi, finansście, który otworzył rynek prywatnych kapitałów na inwestycje w brytyjskie kino. Utworzona przez Ebertsa firma Goldcrest Films stała za realizacyjną ekspansją i sprawiła, że przynajmniej chwilowo, publiczne dotacje nie były potrzebne brytyjskim filmowcom. W połowie lat 80. trzy nieumiejętnie zarządzane produkcje doprowadziły Goldcrest do bankructwa.

Rozdział szósty przedstawia jeszcze inne oblicza ryzyka w produkcji filmowej na przykładach bondowskiej franczyzy, historii studia HandMade Films, niezależnego producenta Jeremy’ego Thomasa i dystrybutorów kaset VHS Palace Pictures, którzy zdecydowali się na rozpoczęcie własnej produkcji. Wszystkie przykłady łączy podobna trajektoria przejścia od sukcesu do porażki, która pozwala spojrzeć na proces realizacji filmów jako złożoną i niepewną działalność twórczą, poddaną presji organizacyjnej, finansowej i rynkowej.

Tak sformułowany układ pracy pozwala na postawienie wniosków końcowych, spojrzenie na przyczyny porażek i zależności decydujące o sukcesie, które często sprowadzają się do przypadku i losowości zdarzeń.

Gdańsk, 17 maja 2023 roku